

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Vita Et Honestate Canonicoꝝ, Et Alioꝝ
Ecclesiasticorꝝ Specvlꝝ**

Langhe-Cruys, Johan

Duaci, 1587

Concubinariorꝝ pœnæ antiquæ, & nouæ. cap.xi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63733)

etiam in quaestione proposita suspensus non est; nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam seu confessionem factam in iure, aut per euidenciam rei, quæ in quaestione aliqua clari non possit.

Concubinariorum poena antiqua, & noua.

CAP. XI.

Concubinariorum poenæ veteres à sacris canonicis decretis, & à sancta Synodo Tridēntina^a nunc renouata, variæ, & diuersæ fuerunt. Primò enim Alexander secundus^b Papa præcipiendo mandauit^c, vt nullus missam audeat presbyteri, quem scit concubinam habere indubitanter, vel subintroductam mulierem. Unde etiam sancta Synodus hoc sub excommunicatione statuit, dicens: Quicumque sacerdotum, diaconorum, subdiaconorum post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri S. Leonis Papæ, & Nicolai de castitate clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non relinquit, ex parte omnipotentis Dei & auctoritate Principum Apostolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino interdiciamus, vt missas non cantet, nec etiam euangelium legat, neque epistolam ad missam, neque in presbyterio cum his ad diuina officia, qui præfata constitutioni obediētes fuerint, maneat, neque partem ad ecclesiam suscipiat. Innocentius verò secundus Papa decreuit, & statuit^d, vt hi, qui in ordine subdiaconatus, & supra uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, & ecclesiastico beneficio careant. Cū enim ipsi templū, & vasa Domini, & sacrariū Spiritus sancti debeant esse, & digni, indignū est eos cubilibus, & immunditiis deseruire. Alexander verò tertius Papa Cantuariēsi Archiepiscopo, & eius suffraganeis scribēs e: Fraternitati, inquit, vestre mandamus, quatenus clericos vestræ iurisdictionis, qui in subdiaconatu, & supra fornicarias habuerint, studio monere curetis, vt à se illas remoueant, eas ultimas minime admittunt. Si verò acquiescere contempserint, eos ab ecclesiasticis beneficiis, vsq; ad satisfactionē congruam suspēdatis. Et, si eas suspēsi præsumperint detinere, ipsos ab eisdē beneficiis perpetuò remouere curetis. Quo pertinet & alterū eiusdem Pontificis referens^e ad Episcopū Lugdunensē f: Si, inquit, clerici tue

D d iij iuril-

^a sess. 25. de vñ for. cap. 14. eius decretū supra ponitur hoc lib. cap. 8.

^b vñ vt annotauit Quint. Hedum, Nicolaus 2. in concilio Mānuano celebrato anno Dn. 1065. c in c. præter hoc. dist. 32.

^d c. decretum. dist. 28.

^e in c. sicut. de cohab. cler. & mulier.

^f in c. si autē de cohabit. cler. & mulier.

jurisdictionis (sive in sacris ordinibus, sive in inferioribus constituti) fornicarias detinent, nisi eas ad secundam vel tertiam commonitionem à se dimiserint, eadem cætero contempturi, liceat tibi eos ecclesiis, vel cano-

Quid Prelatis faciendum si clericus concubinas habentes negent se concubenarios. portionibus appellatione postposita spoliare, nisi ipsis nihilominus interdicto. Cæterum si clericus concubinas habentes, diffiteantur se concubinos, nec appareat contra eos legitimus accusator: respondit Innocentius tertius Papa^a; si crimē eorum ita patet, est, ut meritò debeat appellari notorium, in eo casu testis, nec accusator est necessarius; cum huiusmodi men nulla possit tergiversatione celari. Si verò patet, non ex euidencia, sed ex fama; in eo casu ad condemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt, nisi

a in c. tua nos. de coh. cler. et mul. non sit testimoniis^b, sed testibus iudicandum. Minus si de clericis ipsis talis habeatur suspicio, ut scandalum generetur in populo, licet contra ipsos apparuerit accusator, iis tamē est canonica purgatio dicenda: quam si præstare noluerint, vel desererint præstanda, canonica animaduersione sunt puniendi: tamen quamdiu ab ecclesia in tali statu tolerantur, nec habent operis euidenciam, licet ab illis diuina ministeria audiuntur, & alia sacramenta ecclesiastica recipiunt. Sed si crimen notorium non diffitentur, vel de ipsi canonice condemnati sunt, aut habeant operis euidenciam, tunc à talium officiis est abstinendum, communitatem tanquam in fornicatione iacentium ministeria sunt suspicienda, ut peccati licentia cæteris auferatur, & huiusmodi modi ad pœnitentiæ fructum trahantur^c. Sed ad auerandas suas concubinas compelli non debent, ne eadem fornicationem instinctu diabolice fraudis reatantes, periurij reatum incurrant. Verum per suspensionem & interdicti sententiam debet arctius cogi, ut eas ipsas à se ita remoueant, quod de illis sinistra non possit haberi. Et si qui eorū ad ipsas redire, vel accipere fortē præsumserint, in illos debet perpetua communicationis sententia proferri, ut alij eorum exemplo perterriti à similibus arceantur^d.

b hoc est, verba iuramento, prolati. Hostiensis in d. c. tua nos. vel que deponitur ex auditu alio. Et non ex eo, quod quis deprædicit proprio sensu. gloss. in l. 2. ff. de aqua pluuiarum. Pater in d. c. tua nos.
c c. vestra. de coh. cler. et mul.
d c. clericos. de coh. cler. et sess. 20.
Præterea in concilio Basiliensi^e contra concubinos insignis edita est constitutio, qua cauetur: Ut quicumque

clerici cuiuscumque conditionis, status, religionis, di-
 gnitatis, etiam si pontificalis, vel alterius præminentie
 fuerit, qui post huius constitutionis notitiam (quam ha-
 bere presumatur post duos menses post publicationem
 eisdem in ecclesiis cathedralibus factam, quam ipsi dice-
 cesi omnino facere teneantur, postquam eadem con-
 stitutio ad eorum notitiam peruenit) fuerit publicus
 concubinarius, à perceptione fructuum omnium bene-
 ficio- rum trium mensum spatio sit ipso facto su-
 spensus: quos suos Superior in fabricam, vel aliam eui-
 dentem ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus per-
 cipiantur, conuertat. Necnon huiusmodi publicum con-
 cubinarum, ut primum talem esse innotuerit, mox suos
 Superiores monere teneatur, ut infra breuissimum termi-
 num concubinam dimittat. Quam si non dimiserit, vel
 dimisit, aut aliam publicè resumpserit, iubet hæc Syno-
 dus, ut ipsum suis omnibus beneficiis omnino priuet.
 Et nihilominus hi publici concubinarij, vsquequo cum
 in per suos Superiores post ipsarum concubinarum di-
 missio- nem, manifestamque vitæ emendationem, fuerit
 dispensatum, ad suspensionem quorumcumque hono-
 rum, dignitatum, beneficiorum, vel officiorum sint in-
 habiles. Qui si post dispensationem residuo vomitu ad
 huiusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe
 alicuius dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles ex-
 istant. Quod si hi, ad quos talium correctio pertinet, eos,
 ut prædictum est, punire neglexerint, eorum Superiores
 non in ipsos de neglectu, quam in illos pro concubinato
 modo omnibus digna punitione animaduertant. In con-
 cilijs etiam provincialibus, & synodalibus aduersus tales
 punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam
 per suspensionem à collatione beneficiorum, vel alia
 condigna poena seueriter procedatur. Et si hi, quorum
 delictum ad summum Pontificem spectat, per concilia
 provincialia, aut suos Superiores, propter publicum con-
 cubinatum reperiantur priuatione digni, statim cum pro-
 cessu inquisitionis summo Pontifici deferantur. Et eadẽ
 dispensata, & inquisitio in quibuscumque Capitulis ge-
 neralibus, & provincialibus, quo ad suos seruetur, pœ-
 nis alijs contra prædictos & alios non publicos concu-
 binarios

*Concubinarij
publici qui
sunt.*

binarios à iure statuti in suo robore permissura
ci autem intelligendi sunt, non solum hi quorum
cubinatus per sententiam, aut confessionem in
ctam, seu per rei euidenciam, quæ nulla possit
satione celari, notorius est, sed etiam qui male
incontinentia suspectam, & infamatam tenet, & se
suum Superiorem admonitus, ipsam cum effectu
dimittit. Quia verò in quibusdam regionibus
iurisdictionem ecclesiasticam habentes, pecunia
stus à concubinariis percipere non erubescunt, quod
eos in tali sordiditate sordescere, sub pœna male
aternæ præcipit, ne deinceps sub pacto, compo
aut spe alicuius quæstus talia quouis modo
aut dissimulent. Alioquin vltra præmissam
pœnam, duplum eius, quod propterea recepim
tuere ad pios vsus omnino teneantur, & compo
Ipsas autem concubinas seu mulieres suspectas
modis omnibus curent à suis subditis etiam per
secularis auxilium, si opus fuerit, penitus
etiam filios ex tali concubinato procreatos apud
suos cohabitare nõ permittant. Iubet insuper
odus, vt etiam in prædictis Synodis, & Capitulis
constitutio publicetur, & quilibet suos subditos ad
rum concubinarum dimissionem moneat diligenter
iungit præterea omnibus secularibus viris, etiam
præfulgeant dignitate, ne vllum qualecunque
impedimentum, quocumque quæsto colore, tractent
qui ratione sui officij aduersus suos subditos pro
modi concubinato, & aliis casibus sibi à iure
procedant.

*Spurij ecclesia-
sticorum apud
patres suos ha-
bitare non pos-
sunt.*

modis omnibus curent à suis subditis etiam per
secularis auxilium, si opus fuerit, penitus
etiam filios ex tali concubinato procreatos apud
suos cohabitare nõ permittant. Iubet insuper
odus, vt etiam in prædictis Synodis, & Capitulis
constitutio publicetur, & quilibet suos subditos ad
rum concubinarum dimissionem moneat diligenter
iungit præterea omnibus secularibus viris, etiam
præfulgeant dignitate, ne vllum qualecunque
impedimentum, quocumque quæsto colore, tractent
qui ratione sui officij aduersus suos subditos pro
modi concubinato, & aliis casibus sibi à iure
procedant.

Ceterum, ne quis istud concilij decretum
contemnat, propterea quòd alia nonnulla
creta ab Romanis pontificibus nõ fuerint recep
dum quòd ordinata, & facta in eodem cõcilio
dem scissuram recipiantur, & allegentur à Do
vt videre est per Florentinum^a, per Felinum^b, & pro
strum^c, denique per Nauarrum in enchiridio
riorum, & pœnitentium Gregorio 13. summo
ci dedicato, & ab eodem approbato, in quo^d allegantur
etiam decreta eiusdem concilij Basilienfis post
conati

^a in 3. par. tit.
25. cap. 2. § fin.
^b in c. Rodul-
phus. de rescrip.
^c in Sum. in
verb. excommu-
nicatio. §. 5. 7.
^d cap. 25. nu.
98.

facta. Adhuc istud prædicti concilij decretum de concubiniis insertum est concordatis inter Leonem 10. Papam, & Sedem Apostolicam, ac Regem Franciæ initis, & postea per Petrum Rebuffum insignem Iurisperitum ac doctorum in academia Parisiensi professorem expressè explicatum, & illustratum. Et post reformationem cleri per delegatum Sedis Apostolicæ in Germania factam * Episcopus Hildemensis in Synodo diocæsana prædictum decretum cum aliis suis statutis publicari, & districte obseruari præcepit ^b.

a anno Domini
1524.
b anno Domini
1539. cap. 15.
c celebr. anno
1549. cap. 102.

In concilio prouinciali Moguntinensi ^c legitur: Quod ministerium ecclesiasticum, qui sacris functionibus operam suam adhiberunt, nihil æquè conuenit, quam uitæ castimonie intolerabileque videtur, quod contra concilio- rum, sanctorumque Patrum auctoritatem passim con- cutores adhibeant. Quis enim in ministrorum Dei collegio poterit talem, quem Paulus ^d hominum conser- uandorum iudicet, cum quo etiam ne cibum quidem sumendum parauit: Quia ergo clerici quidam Synodo- rum cuiusque diocæsif episcopaliū specialiter desuper habitorum decretis, de dimittendis concubinis, ægrius parant: ne in huiusmodi scandalo, & fordibus volu- tarii diuites permittantur, quibuscumque locorum Or- dinarij inuigilamus, & serid committimus, vt secun- dum canonum præcepta, & præcipuè Basiliensis concilij definitionem, concubinarios huiusmodi corrigant, at- que timent, easque mulieres, quæ citra scandalum, & offensus retineri non possunt, extra vici- num, ne commercij facultas, atque suspicio remaneat, auertere procurent. Qua in re cum sæpe compertum sit factum ab initio malis resisti, quàm semel in ea dimer- sum rursus erigi, atque emergere, omnino Prælati in- tendendum præcipimus, ne patiantur iuniores clericos perniciosa cohabitatione irretiri, à qua deinde extricari non queant. Ecclesiasticis etiam magistratibus, præfati concilij decretum, ne vlllo sub pacto, com- plione, aut spe cuiuscumque quaestus tales quouis modo tolerent, aut dissimulent, penitus interdicens, & si quis sit, vt brachium seculare in hanc rem implo- rent, auerentes.

d 1. Corinth. 5.

In Syno.

a in Germa-
nia anno 1548.
cap. 2.

Concubinitus
dericovū quo-
rūdam toti or-
dini multum
invidia et odij
properit.

Causa ob quas
vulgus tā. pe-
re cōtra eccl. se-
stus seuiat et
murmuret.

b 1. Corint. 6.
c 2. Corint. 6.

In Synodo verò Treuirensi habito etiam monachi cleri reformandi*, legitur; quod vix dici possit quanta iam inde ab initio apud omnes fidei Catholicos cultus consecratis hominibus concubinitus pepererit, atque consciuerit odij; audemus tamen, inquiri, negare fateri, nullam aliam labem ebrietate, & concubinitu vulgi oculos acerbius offendisse, maioremque nos dedisse fauendi, ac murmurandi contra ecclesiam. At etiam illud negari non potest, quod præter sacrorum literarum testimonia, præter canonum castimoniam initiatis sacris inculcatorum decretorum ipsa ratio quodammodo loquitur, ecclesiasticam vitam, qui diuinis legibus sese, & animarum liberam strinxit, castitatē sectari oportere. Quomodo enim iuxta Pauli admonitionem præstare possemus, ut non hæreamus Domino absq; vlla distractione? Quæ corpus nostrum templum sit habitantis in nobis spiritus sancti, quem habemus à Deo, & nostri negotij iuris, qua ratione fieri potest, vt sine Dei maiestati redigamur potestatem. Siquidem etiā maritus proprii corporis ius non habet, sed vxor: Quid igitur nunc Spiritum sanctū in ecclesia seruis habere dicemus, qui corpus suum scorti, per illecebrosam concubinitum fecerint membrum? Hæc nimirum sollicitè per nos visum fuit nobis, ac toti Synodo, non oblatæ pro contra concubinarios mandato à nobis emisso, de magistro admonere, ac illos per Christū rogare, vt, qui habitus castitatis vota non violauerunt, studcant ad vitam vsque terminum vitæ, incomparabile bonum acquirant; memores quod agnum immaculatum, quocumque ierit, comitabuntur. Cæterum quicumq; carnis impuritate passi sunt, conspurcatisq; per exosam Deo impuritate membris in contumeliam sacrorum mysteriorum non verentur, illis nimirum, abactis huiusmodi concubinitu latrinis, piè consulimus (quonia Deus deus, & misericors est) vt secundum huius sanctissimi Synodi decretum, se ad integritatem totos conuertant, peccata teant, culpam deprecantur, erroris sui verum Deum, & homines consecuturi. Quando tamen

Sit, & verisimile est, quosdam adeo peruasit, ac ita in
 eorum labescit, vt perquā exigua spes sit à fornicatio-
 nis maculis, vel diuturnitate temporis, vel R.^{mi} grātia,
 nequam mitiori medicina elui posse. In illos igitur pri-
 mo diuina vindicta metu, deinde Synodi huius cen-
 tura eius paternitas decernit, vt simulatque huiusmodi
 in libidinis ceno volutari deprehenduntur, illico mādati
 in concilio Basiliensi editi) contra cōcubinarios vigore,
 omnibus ecclesiarū bonis spoliuntur: scorta verò, aut de
 impura consuetudine illorum nomine suspecta longif-
 sime ab interitorum misereq; captorum aedibus Synodi
 vitare, in missimaque R.^{mi} auctoritate pellantur.

In concilio quoque prouinciali Colonienſi^a de sacer-
 dotibus, & clericis beneficiatis, quibus concubinae vel
 fornicatione diffamati fuerunt, manifeste cohabitāt,
 decretum, & pronuntiarum fuit; eos, qui tales foeminas
 apud se detinent, sententiam suspensionis ab officio, &
 beneficio incurrisse, mandando, & praecipiendo, vt eas
 tam proualē vicinia submoueat, vt commerciis non
 detur facilius occasio, & suspiciones omnes vitetur: ipsas
 vero foeminas, si in domibus, vel vicinia permanserint,
 excommunicationis censura plectēdas esse, voluit quo-
 que, & iussit, vt ecclesiarum Praelati sententiam memo-
 rantem contra concubinarios notorios & de cōcubinato
 suspectos diligenter exequerentur. Alioqui, si eorum ne-
 glegentia suppleretur, poenae digna pro ea exigerentur.
 Quoslibet qui libidinis furis correpti instar equi, & muli,
 quos non est intellectus, huiusmodi suspensionis poena
 non emendarentur, aut his suis mandatis facto cōtrario
 docerent, se non velle parere, contra hos tales ad vlti-
 miorum beneficiorum priuationem, aliasque duriores
 poenas decreuit, & censuit esse procedendum.

Tunc in super in concilio habito in Germania sub Con-
 cilio Cardinali Portuensi Legato Apostolico statutū,
 si quis clericorum fuerit deprehensus incontinentiae
 reus, detinendo publicē concubinam, nisi post
 abrenuntiationem canonicam illam à se prorsus expulerit,
 ex tunciam beneficio, quā & officio spoliatur. Si ve-
 ro nec de foetorem suae libidinis curauerit cuitare, quia
 crescente

*a eod. tempore
 cum praedicto
 celeb. 1549.
 sub Adolpho 3.
 Archiepisc.*

*Crescente con-
tumacia cre-
scit. debet etiā
pena.*

crescente contumacia, crescere debet, & pena, atque
matis sententia feriat. Qui verò obsecans volup-
tibus inhiantes concubinas vsque ad hæc tempora
cè tenuerunt, ne delictum præteritum transeat impu-
tum, eos sub poenitentiam duxit redigendos: ut si
nonici fuerint, 40. diebus in claustris suis in qua-
gesimali cibo ieiuent. Si autem hæc agere contu-
muerint, Prepositis, & Decanis, & Capitulis ecclesiarum
anathemate prohibet, ne præbendarum fructus con-
strent, nec ad chorū, vel ad consortium Capituli em-
mittant, nisi incepta dicta poenitentia, & per
præstito iuramento quod eas ulterius non relin-
quant. Qui verò remotas resumere præsumpserint, dona-
cos beneficiis esse priuatos, ut illi ad quorum collationem
corum beneficia pertinent, ea idoneis personis
infra tempus in generali concilio comprehensum
quin proximus superior ex tunc ea studeat assignare.
Si verò Decani, vel alij eorum confratres exco-
municati scientes dissimulare præsumpserint, eos de
excommunicationis vinculo subiaceret. De clero
rariis concubinariis expressum rigorem superueni-
uari quoque voluit.

*a in sua con-
stitut. edita an.
Dn. 1566.
b sess. 25. de re-
format. cap. 14.
c sess. 24. de
reformat. cap. 8.
d hoc lib. cap.
8.*

*Quæstio de
penis concu-
binarij.*

Postremò Pius quintus Papa omnes locorum
narios instanter monuit, & in virtute sanctæ obedi-
entia eis præcepit, ut statuta Tridentini concilij contra
cubinarios tam clericos, quam laicos, edita, ab eis
faciant obseruari, reddituri Deo, ac sibi, si ad obser-
uationem. Statuta autem concilij Tridentini contra
ricos concubenarios, supra à nobis posita sunt. Vnde
quia Synodus Tridentina prohibuit quibuscumque
haberi suspicio, in domo, vel extra detineret, ac
vllam consuetudinem habere audeant, sub poenitentia
eris canonibus, vel statutis ecclesiarum impeditis.
Superioribus moniti, ab iis se non abstinerunt. Vnde
ipsa quoque synodus alias pœnas, certamque ratio-
& modum illos puniendi prescribere videtur. Quæ
na omnes cum multæ ac diuersæ sint, quæretur
importunè, qua pœna clerici concubinarij ab
puniri debeant, Quia quoadcunque iura variat

imponit, optio datur iudici; sed imposita vna poena, non potest aliam infligere^a. Ad quam quaestionem (aliam rectius sententium iudicio semper saluo) respondendum videtur: iudicibus considerandum esse, vana esse concubinarios. Alij enim sunt notorij, alij vero occultij, vel tantum de concubinato suspecti. Notorij autem, qui de concubinato condemnati sunt, aut illum in iudicio sunt confessi; vel propter rei euidentiam, concubinas nulla ratione occultari potest^b: tales propter huiusmodi suum concubinatum iam factum, & committum, licet in eo non perseuerent, sed concubinas suas relinquunt, non solum ab ordine, & beneficio arcedunt sed admissi, & beneficiati, etiam deponendi, & beneficio priuandi videntur. Siquidem supra in iniuriam capitis ab Innocentio papa 2. expressè sancitum esse videmus: Vt hi, qui in ordine subdiaconatus, & supra concubinas habuerint, officio, atque ecclesiastico beneficio careant. Nec intolerabile, vel durum nimis illud decretum cuiquam videri debet, quia eandem poenam sacris initiatis, ob solam fornicationem, à canonicis impositam esse, supra quoque à nobis demonstratum est. Quibus nunc addendum videtur, à D. Gregorio in hac verba rescriptum: Peruenit ad nos, quosdam de sacris ordinibus lapsos, vel post poenitentiam, vel ante, ad ministerij sui officium reuocari, quod omnino prohibemus; & in hac re sacratissimi quoque canones contrahunt. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem, lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine careat, & ad alius ministerium non accedat. Deinde Innocentius 3. referit^c Urbanum Papam 2. hoc promulgasse decretum: in ius pontificium relatum: Erubescant impij, & intelligant, iudicio Spiritus sancti eos, qui in sacris ordinibus presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu sunt uoliti, si castè non vixerint, excludendos ab omnium graduum dignitate. Legitur quoque in iuramento canonico^d, quod praedictus Innocentius tertius mandauerit, vt diaconus quidam, qui non erubuerat publice confiteri, se mulierem quandam carnaliter cognouisse, statim ab officio, & beneficio suspenderetur. Ex quibus & alijs supra productis canonibus mani-

Responsio ad propositam quaestionem.
a l. prator edixit. et ibi gloss. ff. de iur. iur. in l. i. ff. vi bon. rapt. Panor. in c. si quisquam. de cohab. cler. & mulie.
b c. vestra. c. fina. & vbi oblique gl. ff. de DD. de cohab. cler. et mulier.

c hoc lib. cap. 9 d. c. peruenit. dist. 50.

e in c. 2 mulieris. de acta. & qualia. t. c. erubescant. dist. 32. g. d. c. 2 mulieris.
h c. quam sit. de excessibus. Prabus.

manifestum satis videtur, quomodo notorii concubina-
rij & fornicatores puniri secundū canones debeant, &
quæ ad executionem sententiæ canonum requirantur.
Qui verò eò audacitatis, ac temeritatis perueniunt,
non obstantibus prædictis pœnis, sacrificare audent,
non solum suprapositis pœnis canonum afficiuntur,
& illorum missæ non sunt audiendæ, nec illis pœni-
endum, vt cum aliis ecclesiasticis diuinis officijs im-
pescant^a. Et quia secundum iuris dispositionem
modi concubinariorum officium audiendum non
quorum concubinatus, per euidentiã rei, quæ
uersatione celari non potest, notorius est, nisi pœni-
rint^b (vt hac ratione, peccandi licentia ceteris auferatur,
& ipsi ad pœnitentiæ fructum trahantur^c). Si autem
pœnitentiã, in tali statu celebrent, in irregularitate
ipso facto incidunt^d. Quoniam referente Panor.
Innocentius papa 4. apertissimè tenet^e, quod
fornicator celebrando efficiatur irregularis, quod
pœnis à iure. Suspendum autem à iure seu cano-
lebrando effici irregularem, sic vt à nullo, quàm à
pontifice absolui, & ab illa irregularitate liberari
à præfato Innocentio de versis constitutionibus dicitur
est^h. Quocirca Panor. alibi quoque expressè dicit
quod si fornicatio habet operis euidentiã indubitan-
talis fornicator est suspendus directè à canone & pœni-
inquit, per c. præter. dist. 3. 2. vbi dicit text. Ex aucto-
tate Dei, & beati Petri sibi interdiximus, vt nullus
cantet, &c. non enim video inter hæc verba differre
suspendo te ab officio, & ista: interdicto tibi officium.
Sed per prima verba insignitur suspensio, adeo quod
lebrans efficitur irregularis, vt probatur clarissimè
die in c. 1. de re iudicata in 6. & in c. 1. de senten-
eodem lib. ergo & per ista secunda verba, quia
quid per æquipollentia fiat^k. Secus autè vbi
operis euidentiã. & per hoc inquit soluitur quod
celebrando irregularitatem incurrat, hæc ille. Ad
verò Archiepiscopus Florentinus à prædicta Pœnitenti-
tani sententia non discordans addit^l; quod non
sacerdos, sed etiam in quocunque ordine constitutus
etiam in minori, est suspendus, quamdiu peruenit

^a c. nullus. c.
præter. dist. 32.
& vide supra
cap. 10.

^b c. fin. de co-
habit. cler. &
mulier.

^c c. vestra. de
cohabit. cler. et
mulier. d. c. præ-
ter. dist. 32.

^d c. 1. de re iu-
dicata in 6. c. 1.
de sent. excom.
in 6. c. fin. de
temp. ordin.

^e Panor. in c. fi-
cut. c. vestra. de
cohabit. cleric.
& mulier.

^f in d. c. sicut.
in d. c. 1. de
sent. excom. in
6.

^g per d. c. præ-
ter.

^h in c. 1. de re
iudic. in 6. &
c. 1. de sent. ex-
com. in 6.

ⁱ in d. c. vestra.

^k c. licet ex
quodam. de te-
stib. & art. 11.
l. non potest. ff.
de legib.

^l part. 3. tit. 27.
cap. 10.

notoria fornicatione, ab omnibus actibus ordinum: & si interim exequitur officia sua, etiam semel, efficitur irregularis, & indiget dispensatione Papæ; & allegat ad hoc Innocentius, Hostiensis, Archidiaconus, & Antonius de Butrio. Eandem sententiam sequuntur Syluester de Priore, & Martinus Nauarrus. Quam omnibus clericis, & præsertim Canonicis notam cuperemus, ac proinde optinemus, ut illorum statuta capitularibus ascriberentur, & frequenter publicè in capitulo relegeretur. Quot enim pro dolo, Canonici sunt Diaconi, subdiaconi, & electi minoribus initiati, notorij concubinarij, vel fornicatores, qui in suo concubinato, seu fornicatione persequentes, non semel, sed frequenter euangelium, vel epistolam solenniter decantant, vel alia diuina officia huiusmodi in ecclesiis obeunt; & quod irregularitatem in quo se inuoluant secundum canonicas sanctiones, quæ non, nisi per summum Pontificem, possint liberari, non aduertunt, maximo animarum suarum dispendio, & prælatorum suorum periculo, qui eos sic patiuntur in notorio concubinato seu fornicatione diutius persequere. At si ab huiusmodi vitio cessauerint, & post idem poenitentiam celebrarint, aut sui ordinis actum exercuerint ante dispensationem à sede Apostolica impetratam, quamuis mortaliter peccent, non tamen notam irregularitatem incurrunt.

Si quis verò dixerit, hodie non ita asperè in hoc concubinato seu fornicationis crimine procedendum esse, sed, quia melius est redargui à Deo de misericordia, quàm de severitate, præmittendas monitiones, quibus si non pareant, tum illos suspendendos ab officio, vel beneficio, & postremò, si in contumacia, mobediètia & peccato perseverent, beneficio priuandos, alioquin si modo aliquoties contra eos ab Ordinariis procedatur, mercedem, ne eorum sententia per appellationem reformetur, neque tum absque fructu, & utilitate lata videbitur. Ad quam objectionem respondendum arbitror Patrum secutus sententiam; illam in concubinarijs seu fornicatoribus occultis, vel tantùm de concubinato, vel fornicatione suspectis (in quibus non est certa criminis eadem euidètia per prolium procreationem; neque per sen-

a in d. c. sicut
 & in c. tanta
 de excess. præl.
 b in d. c. sicut
 & in sum. co-
 dem tit.
 c in c. præter,
 dist. 32.
 d in repet. c.
 infra de coha-
 bit. cler. et mul.
 e in sum. ad
 verb. concubi-
 narius.
 f in enchirid.
 confiss. cap. 25.
 nu. 76. 77 &
 Philip. Frac. in
 c. 1. §. caucã. de
 sent. excom. in
 6.

g Syluest. d. lo-
 co. Nauar. d. lo-
 co. & cap. 27.
 nu. 154. et 194.

h in d. c. vs-
 tra. de cohabit.
 cler. et mulier.
 Concubinarij
 seu fornicatores
 non notorij.

E e per sen-

a c. *finis*, et ibi
Panor. et in c.
vestra. d. titul.
b c. *se quisquā*.
c. *sicut*. c. *san-*
ctem. d. tit. *gloss.*
not. lo. And. et
alij in d. c. *si-*
cut.
c. *sess. 25. de re-*
for. cap. 4.

d. c. *ex multis*.
29. 3. c. non as-
serimus. 24. q.
1. c. *corruptus*.
24. q. 3. c. *feli-*
cis. §. *illud*. de
pœnis in 6. c.
quia sanctitas.
dist. 5. d. *respi-*
ciendum. l. *ca-*
pitulum. ff. de
pœnis. Imo-
c. in. c. *quali-*
ter. 2. de *accu-*
satio. Panor. in
c. *at si deris*.
de *iudicio*.

e in c. *extirpā-*
de. de *prebend.*
f in d. c. *extir-*
pandē.
g in c. *prohi-*
beas. de *magi-*
stris.

per sententiam seu confessionem in iure factam, peccatum huiusmodi notorium est, sed tergiures fatiōe abscelari potest *) locum habere; & de illis intelligendos canones b, qui ante priuationem monitiones, vel suspensiones pramittendas esse statuerunt. Similiter & concilium Tridentinum de illis duntaxat egisse videtur dixit c: Quod si à Superioribus moniti ab his concubinis, vel suspectis mulieribus se nō abstinent, tertia parte fructuum suorum beneficiorum facto suspensi, &c. Alioquin enim sequeretur, pœna puniendos esse sacerdotes habētes concubinas, & mulieres, & ex iis proles procreantes maximo facti scandalo, summoque clericalis ordinis dedecore, sacerdotes habentes domi, vel extra eam mulieres, quibus possit haberi tantum inhonesta suspiciō rationis, quod videretur plane absurdum, & iuramentationi, & aequitati contrarium. Quia cum iuris dispositionem d, pœnæ debeant committere, ad aequari delictis, vt maiora delicta, maiora pœna minora delicta minori pœna puniantur; & in paribus pares pœnæ adhibeantur; appareat nullatenentaneum, vt concubini seu fornicatores notorii, sed occulti, vel de quibus potest tantum haberi suspicio, non puniantur, nisi debita monitione premissa, sic vt non propter fornicationem seu concubinatū, si quo non constat, sed propter inobedientiam, & contumaciam postea puniri censeantur, si monitione non fuerint. Illi verò, quos non puduit violare tenentia Spiritus sancti, & membra Christi facere membra carni; quos non terruit ab huiusmodi crimine diabolus; nec pœnæ illis à iure pontificio, & canonico minata ac definitæ: & quorum per opem est cuiuslibet vel sententiam, seu confessionem in iure factam, notarius est concubinatus, seu fornicatio, puniendū videntur absque vlla monitione prama, vt per canones & iurisconsultos supra allegatos & probatos. Siquidem quando lex, vel canon alicui delictum imponit pœnam affirmatiuè, tunc secundum doctrinam Innocentij e, quam Hostiensis, lo. Andree, nor. f Felinus g, & alij sequuntur, sine vlla impo-

sim ipso facto penam incurrit. Et quia sedis apo-
 stolicæ legati in sancta Tridentina Synodo ingenuè
 potestati sunt, huius nostri temporis Dei flagella, ec-
 clesiasticorum peccatis potissimum tribuenda esse, pu-
 tarem Deum iam citius placatum iri zelo & rigore
 iuliz Phinees^b, & D. Ioan. Chrysostomi^c, quam
 misericordia, & indulgentia seu mansuetudine Heli
 sacerdotis Domini^d. Nam ubi grassatur vitium, ibi,
 sicut Hostiensis ait^e, tantò magis exemplo opus est.
 Et ubi rigor, ibi ecclesiasticæ disciplinae vigor; ad
 quam tanoperè collapsam restituendam, deprauatòs
 que clericorum mores emendandos, se conuenisse,
 & congregatam fuisse, frequenter SS. Tridentina Syn-
 odo professæ est. Quocirca Ordinariis non est me-
 ritum, ipsorum sententiam per appellationem re-
 formandam, imò ad hunc metum illis auferendum,
 eadem sancta Synodus expressè cavit, & sanxit, ne
 appellatio executionem hanc, quæ ad morum cor-
 rectionem pertinet, suspenderet. Quia aperti quo-
 que iuris est: quod in delictis notoriis, pro quibus
 pena sunt à iure determinata ac imposita, non ad-
 mittitur iudicis recusatio, quantumcumque aliàs sit
 suspensæ; adeo, vt in talibus iudex, etiam in pro-
 prio facto, possit procedere; cum tunc sit potius exe-
 cutor legis, quam iudex^h. At si pœnæ à iure non es-
 sent impositæ, sed arbitrio iudicis relictæ, tum quan-
 tumcumque crimina essent notoria, admittenda vide-
 retur recusatio; quia posset iudex nocere graviter, arbi-
 trario pœnam: & à tali pœna sic imposita potest ap-
 pellarⁱ. Atque huc referendum est illud quod dicitur &
 allegari pro reis solet; iudicem debere ad mitiorem de-
 cernere partem; quando videlicet, in iure non est pœna
 expressa. Cum igitur à sacro Tridèntino concilio aper-
 te declaratum & statutum sit, concubinos seu fornica-
 tos, pœnis à sacris canonibus, vel ecclesiarum statutis
 pœnis puniendos: apparet iudicem nò posse, nec de-
 bere tam mitiorem pœnã imponere, quam quæ in ca-
 nonibus, vel ecclesiarum statutis posita sit. Quinimo quia
 idem concilium mandauit^k, vt quæ à summis pontifici-
 bus, & à sacris conciliis de clericorù vita, & honestate re-
 tinenda;

E c ij

a in oratio. ab
 ipsis habita.

b Numer. 25.
 Eccles. 45.
 c Niceph. eccle-
 sia. histo. lib. 13.
 cap. 2. et alii.
 d 1. Reg. 2. et 4.
 e in Sum. tit. de
 cohabit. cler. et
 mulier.

f sess. 22. de re-
 for. cap. 1.
 g c. proposuit.
 et ibi glos. Ho-
 stien. Panor. et
 alij. de appel-
 lat. Specul. in
 tit. de appel. §.
 in quibus.
 h Inno. in c. ex
 parte. de verb.
 signif. Panor.
 in d. c. propo-
 suit.

i glos. in c. su-
 per hō. ad
 verb. arbitriū.
 de accus. Pa-
 nor. in d. c. pro-
 posuit.
 k glos. in de. 2.
 de vita et ho-
 nest. Innoc. et
 Panor. in c.
 qualiter. 2. de
 accusat. Panor.
 in c. ex parte. de
 transactio.
 l sess. 22. de re-
 for. cap. 1.

tinenda; ac de quibuscumque criminibus fugientis copiose, & salubriter sanctorum fuerunt, iisdem poenis, vel maioribus, arbitrio Ordinarij imponendis, obsequens videtur, quod iudex, potius maiorem & alperior poenam, quam in canonibus posita sit, concubinatis & fornicatoribus imponere debeat, & non minorem, quam mitiorem illa. Quia secundum D. Gregorium Homologum in euang. vniuscuiusque conscientia conuenitur, ut maiora acquirat bonorum operum lucra per penitentiam, quanto grauiora sibi intulit damna per culpam. Neque enim par fructus boni operis esse debet, quam minus, & eius, qui amplius deliquit; aut eius, qui non deliquit, & eius, qui in quibusdam facinoribus cecidit, & eius, qui in multis est lapsus.

a Bart. in l. 1. ff. de rebus dubiis. & in l. v. hinc inde. ff. de fideiussor. & in l. da. lo. Petri Ferrar. in sua practica forensi. iii. de forma libelli in acti. reali.

b c. in alternatiuis. & ibi gloss. Dyn. & Beckius de reg. iur. in 6. c. fin. vult nō conuenit.

c l. cum pupillus. § fin. ff. de condit. & demonst. l. si ita quis. & l. si quis ita. ff. de verb. obligat. c. in cr. & ibi gloss. et Panor. de rescript. d. c. in alternatiuis. et ibi gloss. & dd.

d c. iudicet. §. q. 7. Pan. in c. 1. de officio Ordinarij.

e in psal. 118. serm. 20. & in 6. iudicet. §. q. 7. & in c. summo. p. 1. §. q. 3.

Adhuc diligenter animaduertendum, & perpendendum, quod concilium Tridentinum de poenis concubinarij & fornicatorum agens, distinctiue loquitur dicendo, illos poenis à sacris canonibus, vel statutis ecclesiarum impositis puniendos, & idcirco vtriusque obligatione esse, sed satisfieri, ac verificari in vno loco, & propterea iudex alterutra partem eligere iudicis debet; non autem pro suo arbitrio potest vnam aliquam poenam excogitare. Quia non minus obligatus iudex Ordinarius obedire legibus publicis, & Superiori suo, quam priuatus aliquis subditus tenetur obedere Superiori. Bonus namque iudex, sicut D. Ambrosius inquit, nihil ex arbitrio suo facit, & proposito obsequii voluntatis: sed iuxta leges, & iura pronuntiat: & iuramentum iuris obtemperat; non indulget propriae voluntati: sed iuramentum præparatum, & mediatum de domo deferret, sed iuramentum dicit, ita iudicat; & sicut se habet cause natura, obsequitur legibus, non aduertatur: examinat conscientia, non mutat. Discite iudices seculi, quem in iudicio tenere debeatis affectum; quam societatem, quam sobrietatem, quam sinceritatem. Qui iudicat, vniuersis suæ obtemperare non debet: sed tenere quod legitur, hæc ille. Quibus consensit D. Gregorius scribens de bono opere præcauendum est, ne rectores ecclesiarum, & publica iudicia exercent, in dictandis sententiis non minus leuitate, aut furore ducti, sint præcipites, sed

primo diligenter ventilatis, cum res, quae ignorabatur, ad
notitiam pleniter venerit, tunc diuina & humana lex re-
soluitur, & tunc secundum quod ibi constitutum est, re-
motio personarum acceptione definitiua proferatur sen-
tentia. Praeterea Panormitanus dicit^a, certum esse, quod
ubi duo alternatiue mandantur, sufficiat alterum adim-
pieri: & quando poena ponitur alternatiue per legem, vel
statutum, potest, inquit, iudex imponere quam poenam
ex illis vult; & praesertim quando verba legis, vel statuti
alternatiue diriguntur ad iudicem, vel impersonaliter
loquuntur^b. Et ipso iure canonico expressè definitum
est, ut in huiusmodi alternatiuis, iudex alterutra poe-
na magis timeri debeat, sit à principio contentus:
ad alteram nihilominus processurus, si hoc meruerit pro-
teritas contumacis. Rursum alibi dicit Panormita^d.
Quod ubi poena imponitur alternatiue, optio datur iu-
dici, quam poenam illarum imponat.
Ceterum quod quidam Panormitani e, vt aiunt, opi-
onem secuti, arguunt & contendunt, propter iurium
sua canonum varietatem, relinquendum esse planè &
potius iudicis arbitrio, quomodo concubinarij & for-
nicationes puniri debeant; sic vs canonum poenis prae-
missis, ac neglectis, pro sua clemèti, mansucta, & indul-
genti discretionè, eos punire possint, quemadmodum
vclint, & ipsis placeat; illi Panormitani auctoritate abu-
si multi videntur. Non enim hoc, quod aiunt, dicit; sed,
quod, inquit, quod istud sit arbitrium, vtrum iudex
vult à principio ipsos priuare beneficio; vel potius ad-
moneri; vel etiam suspendere; quia cum iura variè lo-
quuntur, optio datur iudici: vt scilicet vnam ex istis tri-
bus poenis infligat, atque hanc ipsius esse sententiam, li-
quet ex supradictis ex eodè allegatis. Qui & alibi latius
sua opinionè explanans: Et ideo, ait s, concludo, quod
cum iura circa delictum fornicationis, & concubinaris
vno modo disponant: quandoque apponendo poenam
maximam, quandoque mitem, & quandoque mitius pro-
cedendo, quandoque mediam viam amplectendo, quod
hinc sequitur arbitrio superioris, vt consideratis cir-
cumstantiis, & scandalo inde surgente, & consuetudi-
ne poenae, apponat poenam quandoque depositionis,
E c iij quando-

*a in c. inter eg-
teras, de re-
script.*

*b gloss. in c. sta-
cut. de iudicis.
Et in c. d. tra-
pula. de vita et
honst. Et in c.
fraternitatis.
dist. 14.*

*c in c. sing. in c.
quonia. s. fin.
ut lite no con-
test.*

*d in c. sicut. de
Iudicis.*

*e in c. si cle-
rici. de iudi-
cis. Et in c. si
cut. de cohab.
cleric. et mulie.*

*f in d. c. sicut.
de cohabit. cle-
ric.*

*g in d. c. at si
derici.*

quandoque suspensionis, & quandoque privationis beneficio; quandoque prius moncat; quandoque in monitione priuet, ex quo constet de delicto. Sibi enim videtur data optio ex quo varias pœnas, & modum procedendi à iure reperimus traditos. Nusquam autem in iure dicit, quod iudex alia aliqua pœna, in iure non expressa, illos possit afficere pro sua discretionem, sed diffiteor illum sensisse, quod iudex mitiorem pœnam infligere possit secundum facti circumstantias & locorum consuetudinem, dummodo ea canonum iuri positivo non generet præiudicium, & sit rationabilis, atque legitime præscripta; & per eam, ac rationem electionem inducta sit impositio vnius pœnae ex his

a c. fin. et glos.
c. dd. de consuetu.

b Felin. in c. inter ceteras. de refer. pt.

c ut vs. et in d. c. inter causas.

d c. inquisitionis. et ibi glos. c. Panor. de accusat.

e in c. qualiter.

f de accusat.

g l. perinde. ff.

ad l. Aquil. c.

de co. fess. c. 1. et

2. 2. q. 1. atque

idem referunt et

sequuntur alij

omnes dd. ut

habet Felin. in

d. c. qualiter.

g gloss. in c. de

hoc. de sumo.

h c. nō dicatis.

ii. q. 1.

i c. cum non ab

homine. de iudic.

Panor. in

d. c. qualiter.

dictis alternatiuis^b. Quando verò, & ob quodlibet nisi specialis. de offic. legati^c, & in c. qualiter^d 2. §. ad corrigendos. de accusatio.

Si quis obijciat, quod cum proceditur contra aliquos per viam inquisitionis (sicut in huiusmodi casibus procedi solet) tunc iudex non debet imponere ordinariam delicti, sed aliam arbitriam, illam

rem^d. Respondetur, non normitanum contra hanc objectionem ex Innocentio tradere^e duas singulas rationes, semper, ut ait, mente, atque corde tenentur.

Prima est, quod si de crimine constat per confessionem tunc attentio modo procedendi, imponitur pœna ordinaria quantumque grauis^f. De quo est text. in c. fia. de celebr. missar. vbi procedebatur per viam inquisitionis: & per confessionem constituit de criminibus non impediens ordinis executionem, & tunc

fuit depositio ab ordine. Videtur quidem præsumitur mirabile, ut durius agatur cum confesso, quam cum conuicto, sed, quia talis confessio serè fit ex necessitate

conuictio, ideo non debet mitius agi, secus si per confessionem confiteretur^h. Altera limitatio est, quod licet non procedatur de crimine per confessionem, si tamen est certum iuris, imponitur etiam pœna ordinaria, non attenditur modus procedendiⁱ. Deinde in c. inquisitio. de accusatio. ex quo præfata obiectio delicti aperte habetur, quod si crimen (super quo in

falsa est) tale sit, vt ordinis suscepti executionem, aut penitentiam beneficij, etiam post peractam penitentiam impediatur, erit sicut in accusationis iudicio procedendum. At notorium concubinatum seu fornicationem tale crimen esse, satis manifestum esse arbitror ex supra positis. Quibus illud nunc addendum occurrit, D. Martinum Nauarrum, cui maxima iam in foro ecclesiastico tribuitur auctoritas, scripsisse ac sensisse, quod notorius concubiniarius, aut fornicarius post actam penitentiam celebrans, aut sui ordinis actum exercens peccet mortaliter celebrando sine dispensatione: indicari vult clare, meo iudicio, prædicta notoria crimina vana esse, vt ordinum susceptorum, etiam post actam penitentiam, executionem impediatur; ac proinde conuenitur ex d. c. inquisitionis, iudicantis discretionem non posse penas illorum moderari secundum personarum merita, & excessuum qualitatem, sed illum debere subire vnam ex pœnis in sacris canonibus vel ecclesiarum suarum statutis positis. Quod autem supra dictum est, illos post peractam penitentiam celebrare posse, istud sanè, ac rectè intelligendum venit, nimirum illis peracta penitentia celebrare posse, sic vt ab aliis eorum sacra licite audiri possint, & quod tum sua celebratione seu sui ordinis executione nouam non incurrant irregularitatem. Vnde referente Archidiacono b, Holmibus dixit: notorium fornicatorem suspensum esse ab officio propter crimina à canone quantum ad vnum, & quantumcunque penitentiam agat, nunquam cessare debere ante obtentam à sede apostolica dispensationem, alioquin contrahit irregularitatem. Innocentius verò credit, istam pœnam iuris cessare, si cesset à peccato, quantum ad hoc, inquiens, vt alij possint audire eius officia, ipse tamen non debet celebrare sine dispensatione, & absolutione, ex quo notum fuit crimen eius. Et ipse Archidiaconus inter crimina, quae post penitentiam impediunt ordinis executionem, enumerat quoque numerat crimen notorium de facto, vel iure, & omne delictum quod ipso facto inducit infamiam. Notorium autem concubinatum seu fornicationem inter huiusmodi crimina & delicta censeri.

Ec iij seri,

a in manuali
confess. cap. 25.
nu. 76. 77. et
cap. 27. in 154.
194.

b in c. præter
hoc. §. ad hoc.
dist. 32.

c arg. c. quia
circa. de biga-
mis. c. cum me-
dicinalis. de
sent. excommu-
in 6. c. cum e-
terni. de re in-
dic. in 6.
d in c. sicut. et
c. ult. de coha-
bit. cleric. et
mulier.

e arg. c. sacer-
dotes. dist. 50. c.
ministri. dist.
81.

f in c. de his. 1.
dist. 50.

a l. placet. C. de
fac. ecclis.
b glos. not. in c.
fin. de i. i. i. i. i.
Ba. in practi.
ca sua. Panor.
in c. past. ralis.
§. quia vero. de
offic. Delegati.
Henning. in
proximo pro.
cess. ordin. iu.
dic.
c. Summope.
re. ii. q. 3. c. 14.
dicet. 3. q. 7. c.
iudicatum. 30.
q. 5. c. 1. & ibi
glos. not. e. e. of.
fic. Ordin. B. d.
in l. c. de fee.
ex per. c. reci.
d. c. a nobis. et
ibi glos. et ad.
de sent. ex. om.
Henning. in
proximo pro.
cess. ordina. iud.
e §. oportet. in
auth. de iudi.
cib. Bald. in d.
l. i. d. c. 1. &
ibi glos. de of.
fic. Ordin. He.
ning. in d. pro.
ximo.
f in c. fin. de
transactio.
g c. de confit.
h c. ne imita.
vni. de castitut.
i in d. c. fin. de
tra. sa.
k d. §. oportet.
l. gl. s. not. in d.
§. oportet.
m in c. sicut. de
colabit. cler. et
mul.

seri, apud omnes in confesso esse arbitror. Quare pro
aliqua in sacris canonibus, vel ecclesiarum statuta
ta, puniendi veniunt.
Nec obstat si dicatur, aequitatem preferendam esse
gori^a: Quia hoc tantum verum est de aequitate
hoc est, ubi lex dicit istam esse aequitatem^b; Iudex
ergo Ordinarius semper in hisce & aliis similibus
nibus secundum canones, & leges, & secundum
& probata; & secundum conscientiam publicam
regulata, & reformata secundum canones & leges
dicium namque hominis sequens caput suum, &
presumptam aequitatem, fallit, & fallitur^d. Et
cundum suam conscientiam, seu propriam phantasiam
dicare vult, & dicit, hoc mihi videtur aequum; de
dum hanc aequitatem volo pronuntiare, magis
iniuriam legi, & sacris canonibus, qui vult
prudenter^e. Quare Honorius papa 3 apertis
rescripsit^f: In his vero, super quibus ius non
expressum, procedas aequitate servata, semper in
norem partem declinando: secundum quod peccata
& causas; loca & tempora postulare videris. Et
num statuta custodiantur ab omnibus; & nemo in
nibus, vel iudicis ecclesiasticis suo sensu, sed eorum
Auctoritate ducatur, in exordio iuris pontificij habetur.
Ad hanc D. Hieronymus explicans illud Salomonis
innitatis prudentia tua; ille, inquit, prudentia tua
titur, qui ea, quae sibi agenda, vel dicenda videntur,
trum decretis preponit. Atque hanc D. Hieronymus
pretatio in ius Pontificium translata est^h. Panor.
vero, cuius clementiam nonnulli pro se rapiunt, ut
diximus, etiam expresse notandum dixit, quod
aquitatem non scriptam, non debet iudex recedere
scripto: quia non debet ipse clementior lege
ri^k. Semper enim lex mitior est, quam iudex
Quinimo Innocentius de his clericorum criminibus
ctans^m dicit, graviolem esse poenam iudicis, quam
quia poenam iuris credimus cessare, si cesset a poena
quantum ad hoc, ut alij possint audire eius officium,
paulo ante ex eodem ab Archidiacono allegatum
Sententia autem iudicis non cessabit, nisi restituerit

magis gratia. Item nisi per sententiam priuatur publi-
cus uenicator, non poterunt eius beneficia alius conferri.
Si vero à Præfato suspensus esset, possent eius beneficia
alio conferri, quia tum vacat ecclesia. Secus in beneficiis
suspensorum à canone. hæc ille. Quod si ergo iudex cano-
nicam penam in canonibus expressam non inflixerit, sed
aliam uel molliorem, uel duriorem, secundum Hostien-
sis doctrinam, & sententiam, sit infamis. Quam opi-
nionem referente Felino^b, multum extollit Ludouicus
Romanus in singularibus suis, addens, alia in super pœna
quam infamie, talem iudicem puniendum, nimirum ca-
nicam quæ reus puniendus erat: alleg. tex. valde singul. in
L. nulli laeticorum. C. ne sanct. baptis. reitetur. ibi: nisi
ipse peti uelit, quod aliis dissimulando concessit.

Quis uero in iudicum excusationem adduxerit; eo-
rum sententiam debere conformem esse libello, contra
libellum reos à curia ecclesiasticæ Promotore seu ad-
uocato fiscali exhibito. In quo cum hodie non ponatur,
nec petatur, ut præfati rei secundum sacros canones, uel
ecclesiasticam statuta puniantur, sed pro arbitratu & phan-
tasia Promotoris seu fisci constituatur in libello pœna,
appetentes excusandos omnino, si secundum Pro-
motoris petitionem in libello positam reos damnent, uel
secundum allegata & probata ius dicant. Ad quam ex-
cusationem respondendum uidetur; iudicem esse huius-
modi Promotorum suorum libellos non recipere, iisq;
mandate, ut libellos suos iuris dispositioni accommo-
dent, & quodcumq; pœnæ contra suorum reorum de-
lictum canonibus definitæ & determinatæ habentur, pe-
tant illos puniri secundum canonicas sanctiones, sicut
Guilelmus Durandus in praxi ecclesiastica clarissimus
iuriconsultus, faciendum docuit: illud certum esse di-
ctum: quod qualitercumque agatur ad pœnam, si certa
pœna super crimine de quo agitur in iure statuta est, illa
obseruanda est. Atque hoc ipsum olim in iudiciis obser-
uatum fuisse manifestum est, ex ordine iudiciario à
Tandodo conscripto. Quocirca sunt Iuriconsulti^f,
qui considerunt, in materia criminum criminaliter in-
sententiarum, nulla opus esse conclusionem, quoniam iura
ipsas pœnas, & punitiones criminibus debitas, & pro-
prias,

E c v

^a in c. de cau-
sis. de offic. De-
legat.
^b in d. c. de cau-
sis. et in c. qua-
liter. 2. §. ad
corrigendos. de
accusatio.

c lib. 4. tit. de
cohabit. cler. et
mulier.
d lib. 3. tit. de
inquisitione. §.
nunc uidentur.
vers. Illud autem
certum est.
e lib. 2. cap. ser-
uati. 8.

f Bart. in l. li-
bellorum. ff. de
accusat. & in
l. 1. ff. ad SC.
Turpi. arg. e.
ad nostrum 2.
& ibi gloss. ego
dd. de iur. iu-
rando. Dam-
houd. in praxi
cri. cap. 1. v. 12.
Lanc. ll. in pre-
to & curi. bro-
ui. lib. 2. cap. 9.

a Felin. in c. li-
 et. de Simo.
 Bart. in l. cum
 qui. ff. de verb.
 oblig. Bald. in
 l. nisi scuerior.
 C. de infamib.
 Et in l. cum co-
 ra. C. de sentent.
 b in ordine iu-
 dic. tit. quomo-
 do sent. deb. esse
 confor. libel.
 c lib. 4. part. 1.
 de libell. conce-
 ptio §. nunc di-
 cendum. alleg.
 c. cum olim. de re-
 srib. c. qualiter.
 2. de accusat.
 d Specul. d. §.
 nunc dicendum.
 alleg. d. c. ad
 nostram. 1. de
 iur. iur. c. mani-
 festa 2. q. 1. c.
 quoniam de fi-
 lio p. eb. c. eius-
 dem. de accusat.
 Alciat. in
 ordine iud. tit.
 de noto crimi-
 e c. pauper. 11.
 q. 3. Panov. in
 c. licet. de poe-
 nis.
 E de hac mate-
 ria vide Felin.
 in epistolis.
 §. quia. de offic.
 deleg. Et alios
 quos ipse alle-
 gat. deinde Syl-
 vestr. in sum. ad
 verb. iudex. 2.
 Lamell. in pre-
 to. Et cur. bre.
 ibi. cap. 9.

prias, ilico, citra conclusionem, referunt & con-
 strant. Si verò libelli conclusio plus, vel minus cōtra
 quàm iudicij natura exigit in causa criminali, iudex
 potest, præsertim in notoriis criminibus, facti-
 tate inspecta, alterare, & minuire vltra petita, sen-
 tentiam ferre non conformem libello. Imo senten-
 tia deberet semper esse conformis libello, sequens
 omnem sententiã fore condemnatoriam. Omnis au-
 tẽ actor libelli sui conclusione petit reum condemnari
 que cùm dicitur, sententiã debere esse conformem
 libello, intelligendũ est secundum lo. Andream, potest
 ad eius conclusionem, sed quoad modum decidendi
 vt per sententiã res deducta in libello secundum
 sam ex qua est petita, & secundum modum decidendi
 iudicio, terminetur ac decidatur; & sic poterit esse
 sententiã absolutoria. Speculator verò dicit, quod
 necessarium libellum, quando agitur per modum
 sitionis, sed tunc eduntur capitula seu articuli, quibus
 mina continentur; quæ si reus neget, tunc necessarius
 libellus. Qui etiam omittitur, quãdo à iudice in
 ex officio proceditur. Quod autẽ Promotores
 contra huiusmodi notorios concubinarios, & for-
 tores hodie tam benigni & clementes in suis
 articulis videantur, istud audiui provenire ex
 pensiunculis, & muneribus quæ ipsis ab reis tribu-
 untur. Atq; hac ratione aperitur omnibus factis in
 ñ o fenestra, vel porta, sed campus amplissimus ad
 impudicitiam, seu fornicationẽ impunẽ quali-
 dam. Nullam enim delinquentes pertimescunt
 quam existimant & sperant se nimis redimere
 Quod aiunt secundum allegata, & probata
 cendum esse, & non secundum conscientiam
 cam, quam iudex sibi, vt privato, assumit: id
 ego iudici faciendum assero, nisi conscientiam
 debite informatam de notorio, quod ipsi, vt
 vt privato constet. Quinimo in delicto notorio
 normitanus inquit §. lanogentij h secutus sententiam
 potest iudex sine alia condemnatione mandare
 poenam, in canonibus contra perpetratum delictum

g in c. super his. de poenis. h in c. ex parte. de verb. signi.

Quare ut clerici castè, continenterque iuxta canonicam præcepta viuant, in concilio Lateranensi sub Leone 10 celebrato expressè statutum fuit: ut contra uoces acriter secundum canones puniantur, neque Superiorum tolerantia, seu praua consuetudo, quæ potius corruptela dicenda est, à multitudine peccantium, aut quolibet excusatio eis aliquo modo suffragetur, sed iuxta uiris censuram seuerè puniantur. hæc ibi. Meminerunt ergo Episcopi & alij Ordinarij, qui in canonicam obseruationem iurauerunt, ut in clericorum suorum excessibus corrigendis, pœnas canonum irrogent, ne dum his clementiores, ac prudentiores uideri & dici cupiant, non solum infames^a, verum etiam periurib^b fiat, & se reddant uitandos ac fugiendos ab aliis catholicis, perinde ac si excommunicati, & ab Ecclesia præcisi essent^c; maximè si ex contemptu non seruent, nec seruari faciant canones^d. Quinimo hoc casu deponi possent. Quod si notorij concubinarij & fornicatores locum sacros canones acriter puniti fuissent, existimo, quod tantam Belgij & Christianæ religionis in eorum uicem calamitatem, & ruinam: nec tot exorti fuissent hæretici, qui tam nefariè, & crudeliter in diripiendis, ac euertendis ecclesijs; spoliandis, fugandis & profanandis sacerdotibus; prophanandis, & contumaciandis sacramentis, & potissimum eucharistiæ, iniquitatem, insaniam, ac impietatem suam declararunt. Quam multi in hac patria fuere homines in fide tepidi, qui uidentes tantam Episcoporum & aliorum Prælatorum in huiusmodi sacerdotum criminibus puniendis tolerantiam, mansuetudinem, & clementiam, inceperint dubitare de ueritate, & efficacia sacramentorum Ecclesiæ, & tandem hæretici vel schismatici facti sunt. Si nec in aliquot saltem notorios fornicatores secundum sacrorum canonum dispositionem exempla ederentur, in præsepe Deum, quem patriæ, & clero adhuc uehementer irarum uideamus, citius ac facilius placatum, & illam in ecclesiasticis uitæ, ac morum emendationem perciperemus, quod laici in fide frigidi feruentissimi: & multi hæretici, rursus catholicissimi, Dei gratia fierent. Nihil enim est, quod magis alios ad pietatem,

^a Hostien. & Felin. in c. de causis. de offie. deleg. l. ad. Rom. sing. 78. uel 79.
^b Panor. & Felin. in c. ego n. de iur. iur. c. glos. not. in c. sacerdotes. 2. q. 7. Panorm. & Felin. in d. c. ego n. Rom. sing. 510. arg. e. alieni. 2. q. 7.
^c Panor. & Felin. in d. c. ego n. & in c. cum non liceat. de prescript.
^d Felin. in d. c. cum non liceat. alleg. Inno. post Paul. in cl. 1. de atot. et qual. lit. glos. in c. generalis. de elect. in c.

pietatem, & Dei cultum assidue instruat, quam eorum
vita & exemplum, qui se diuino ministerio dicuntur
quia cum à rebus seculi in altiore sublati locum con-
spiciantur, in eos tanquam speculum reliqui oculi con-
ijciunt, & ex iis sumunt quod imitentur ^a.

^a Concil. Trid.
sess. 22. de re-
form. cap. 1. c.
fin. 22. q. 4.

Porro, quia supra dictum est, notorios fornicarios
& concubinos, si ante actam poenitentiam cedentes,
irregulares fieri; hic iam quaeritur, qualis illa debeat esse
poenitentia, secretane, an publica: & à quo imponenda
confessione an ab Ordinario iudice. Cui quaerendum
spondendum apparet; quod cum D. Paulus Apolos
moneat ^b, publice peccantes palam esse corrigendos,
& caeteri timorem habeant: & aperti iuris sunt poeniten-
tia peccata, non esse occulta correctione purganda, ob
nique & à sacra Tridēna Synodo decretum legitur,
quando ab aliquo publice, & in multorum conspectu
men commissum sit, unde alios scandalo offensionibus
motosque fuisse non sit dubitandum; huic consuetudini
pro modo culpae poenitentia publice iniungi oportet
vt quos exemplo suo ad malos mores prouocare
emendationis testimonio ad rectam reuocet vitam
& notoriis fornicatoribus & concubinariis publicam
poenitentiam iniungendam esse consequitur. licet com-
ipsum actum peccati seu criminis publice ac in multorum
conspectu, ob sui turpitudinem, non fecerint, tamen
in praesentia diuinæ maiestatis & sui angeli custodia re-
sandum illud scelus perpetrare non erubuerunt, & quia
ad eius euidentiā ius non requirit, vt in conspectu alio-
rum fiat, aut vt concubinae cum proliis suis in aedibus
ipsorum habitent, & alantur, sed sufficiat peccatum
iusmodi esse notorium per sententiam, vel confessionem
in iure factam, aut per rei euidentiā, quae tergi-
tione celari (vt supra dictum est) nequeat ^f, iniquitas
illis prorsus videtur poenitentia perinde ac si peccata
publice, & in conspectu multorum commissum esse
debeat, in altero nostro Speculo obiter adducimus ^g,
eamque supra hoc libro ^h ex Gratiani decretis
transscripsimus: & eandem pro huiusmodi criminibus
ponendam esse, aperte quoque tradit Hostiensis ⁱ, si
si crim-

^b i. Tim. 5. c.
sed illud, dist.
4.

^c c. 1. de poenit.
& remiss.

^d sess. 22. de re-
form. cap. 8.

^e arg. c. presby-
ter. 1. ibi gloss.

^f not. dist. 20. c.
fin. dist. 30. c.

^g quae situm, &
ibi gloss. et Pa-
nor. de poenit.

^h et remiss. Greg.
epist. 31. lib. 11.

^f c. fin. de co-
habit. cleri. &
mulier.

^g de ma. or. ho-
rum tēp. caus.
lib. 1. cap. 10.

^h cap. 9.

ⁱ in sum. tit. de
poenit. & re-
miss. s. Quae
pena sit.

si athen publicum sit, publica, non maior, vel minor
penitentia, quam scripta reperitur, imponenda est, nisi
in magna causa dispēsetur. Si occultum, tunc indistincte
penitentia imponitur.

A quo verò prædicta penitentia imponenda sit, etiã
docet Hostiensis^a scribens: Vt sacerdos circa peniten-
tia dispensando cautius arbitretur, notãdi sunt ei casus
in quibus per canones certæ penentia, seu penitentia im-
ponatur. Nam canones penitentiales tenetur scire sa-
cerdos, aliã vix in eo nomen sacerdotis constabit se-
cundum Augustinũ^b. Primus canon dicit, quod presby-
ter si fornicationem fecerit, penitentiam decem anno-
rum habere debet, hoc modo: Inclusus, sacco indutus,
& humi prostratus, misericordiam Dei iugiter implo-
ret, triduo mensibus continuis de vespera ad vesp̄eram
pane, & aqua vivatur, exceptis diebus Dominicis, & præ-
cipuis festiuitatibus: in quibus modico vino, pisciculis,
& leguminibus recreatur. Elapsis & finitis sic tribus
mensibus, exiit de carcere, non tamen procedit in publi-
cum, ne grex fidelis in eum scandalũ patiatur. (Per hoc
apparet, quod loquitur de publico crimine.) Post hoc,
mensibus aliquantulum viribus, anno vno & dimidio
in pane, & aqua penitet, exceptis Dominicis, & aliis
præcipuis festis, in quibus vino & sagimiae, ovis & ca-
leo refectur. Finito sic primo anno & dimidio, parti-
cipat in corpore & sanguine Domini; & ad pacem, &
placatum cum aliis fratribus cantandos in choro admit-
tunt; tamen ad cornu altaris non accedit, sed minorum
ordinum tantum officia gerit. Deinde vsque ad exple-
tionem septimi tres legitimas ferias, scilicet secundam,
quartam & sextã, exceptis diebus paschalibus, qui sunt
quodraginta, in pane & aqua ieiunet; tamen secundam
feriam vno palterio, vel vno denario poterit redimere.
Si septimum annũ compleuerit, potest eum Episco-
pus ad gradum pristinum reuocare; ita tamen quod in
tribus annis sequentibus, omni sexta feria, nulla inter-
mittente misericordia, in pane & aqua ieiunet. Sacer-
dotum nam pro quolibet peccato, siue crimine, quod de-
positum inducit, est consimilis penitentia iniungen-
da. Prostantur hæc omnia 72 dist. c. presbyter si fornicationem

*a d. 5. qua fit
pana. v. s. v. ut
autem.*

*b c. qua ipse.
d. 8.
e de quo vide
c. propositi.
dist. 82. c. cap.
9. huius lib.*

tionem fecerit. & intelligant hoc quidam etiam si
 natio simplex sit. hæc Hostiensis loco prælegit.
 Ex quibus manifestum est, à sacerdote in secreta
 fessione talem poenitentiam notorijs fornicatorijs
 & concubinarijs imponendam esse. Nam si propter
 & notorio crimine, secretam & occultam poenitentiam
 imponat poenitentiam, maximum in ecclesia, im-
 fertim apud indoctos, oritur scâdalum, sicut patet
 à nobis declaratum est. Quare ad placandum scandalum
 & restituendam in pristinum statum religionem
 ecclesiasticam disciplinam, optimum fore existimamus.
 Promotores diligenter aduigilarent, & obseruantes
 prædicti notorij ac publici concubinarij seu fornicarij
 res, ante præfatam publicam poenitentiam, celebrantem
 vel alium actum sui ordinis solenniter excommunicent,
 contra eos, rigorosè, ac seuerè in foro contentio-
 cedant; nec illos audiant, quâuis dixerint se à concubina
 absolutos, & secretam poenitentiam ab ipso ministro
 perfecisse. Quia hac tantum Deo, & anime sue, non
 peccauerunt, satisfaciunt; non autè rei publicæ, quæ
 vehemèter suo scandalo lædunt: in cuius vindictam
 ca poena ab Ordinario iudice afficiendi sunt. Nec poenitentia
 istud cuiquam videri debet. Quoniam ut Panoramus
 poenitentia publica leuior est quàm poena naturalis
 delicti.

a e. felix. §.
 fin. de poenis in
 6. Lud. Rom.
 consil. 375. Pa-
 nor. in c. de his,
 de accus.
 b in d. c. de his,
 alleg. c. admo-
 nite. 32. q. 2.

Qui verò contendunt hæc carnis crimina excommunicari
 vel saltem attenuare in clero, & dicunt, notorij
 nicatorum à iure suspensum celebrantem, etiam ante
 actam poenitentiam, non fieri irregularem, allegant
 pro se Innocentium in c. sicut. de cohabit. cler. & magister
 & Guilielmum Durandum in Specul. tit. de dispensat.
 §. iuxta. & Archidiaconum in c. ad hæc verò. de
 illos putarem non audiendos, sed tanquam cautos
 reiiciendos. Nam Innocentius dum loco allegato
 quod si suspensus à canone celebrat, non est irregul.
 non loquitur de notorio fornicatore, seu concubinario,
 sed de excommunicato minori excommunicato, ut
 patet per c. si celebrat. de cler. excom. minist. quod
 allegat. Deinde dato, sed non concessio, quod in excep-
 tione d. c. sicut, eius opinionis fuisset, illa postea
 si ceperit.

si colat allegatis & à se in concilio Lugdunensi editis, eius generalibus constitutionibus in ius canonicum rursus, coarctat, quas supra sepe allegavi, atque hæc ipsius sententia, iam cõmunis, & recepta est, sicut etiam videtur animaduersum, & annotatum est ab Hostien. in And. & Panormitano. Quantũ ad Durandi auctoritatem attinet, quia ipse in loco allegato tantũm producit Papam, (Innocentium intelligens) ad d. c. sicut: per prædicta sufficienter responsum ad hoc arbitror. Atque videtur etiam ad Archidiaconi auctoritatem respondendũ, quod ipse se refert ad Durandi locum præallegatum. Nihilominus expressè dicit ibi, Innocentium tenere; notatam fornicatorem celebrando fieri irregularem. Quomodo ipse alibi b presbyterum fornicantem sacrilegium de incestum committere dicit. Quæ crimina cum ad eorum censeantur inter illa quæ etiam post poenitentiam impediunt ordinis executionem, consequitur tamen presbyterum celebrantem, saltem ante actam poenitentiam, irregularem fieri. Nec admittendam puto executionem illorum, qui dicunt notorium fornicatorem celebrando non fieri irregularem, quia non per modũ sententiæ, sed enuntiativè dicitur à canone, quod si quis presb. Nam illos interrogatum velim, anne in suspensibus canonibus per modũ sententiæ declarentur, & persistantur notorii concubinarij & fornicatores suspensũ, sicut in c. decernimus. c. presbyter. dist. 28. c. peruenit. dist. 50. c. Maximianus. c. si quis Episcopus. c. si quis modo. & c. si qui bened. 81. Deinde hoc in tribus posterioribus canonibus non allegatis observandũ, ac notandum videtur, fornicatores istos non tantũ pronuntiarĩ suspensos ab officio diuinis, sed etiam ab ingressu ecclesiæ. Quibus vero interdictus est ecclesiæ ingressus, illi irregulares dicuntur, si contra interdictum huiusmodi, diuinis in officio operantur, in suo agentes officio sicut prius d. Quod quidam nitantur fornicationem & concubinatione defendere seu excusare freti auctoritate D. Gregorii in iuris, sine carnali istiusmodi delicto paucos inueniri perfectò frustra, & ineptè. Licet enim difficile sit copulari, non tamen ideo minus est delictum, imò D. Grego-

a in d. c. sicut. Et c. vestra. de cohabu. cler. et mul.

b in c. de his. dist. 28. Et in c. fin. 22. q. 1. idem tenet Nauar. in mani. cons. cap. 16. c in c. de his. r. dist. 50. et Specul. lib. 1. tit. de dispes. §. in xli.

d sex. not. in c. si cui est. de sent. excom. in 6. Et ibi gloss. 10. And. Fran. Et 10. Vaneg. Eccl. cõsil. 120. c in c. quia sancti. dist. 50.

Gregorius illud periurio à Petro commisso reuertens
 dicens: Quid grauius est, aut carnale delictum commi-
 tere, sine quo pauci inueniuntur: aut Dei filium nego-
 rando negare? In quo verbo hunc ipsum beatum Petrum
 Apostolorum principem lapsum esse cognouimus: et
 post negationem inquit, penitentia secuta est: et
 penitentiam misericordia data est. Quem igitur
 spicis delicta fleu delere, in conspectu diuini
 dubites misericordiam consequi: quia ille peccator
 reuersum non despicit, qui peccatores sanguine
 dimere venit. Quæ D. Gregorij sententia nostris
 positis planè consonat. Et quamuis istud delictum
 continentiae naturale sit, (vt Glossographus ait) non
 excusat. Non ergo illi, quos monemus cum D. Grego-
 rio agere penitentiam, quarant sibi comites impu-
 nia; nec gaudeant quia plures inueniant sibi similes.
 propterea non minus ardebunt, quia cum moriantur
 bunt. Imò, quoniam prædicta incontinentia
 nunc nimis ab ecclesiasticis frequentatur, ideo
 omnium, saltem aliquorum maleficorum supplicia
 cerbāda sunt; vt hi aliis exemplo sint. Frigiditas
 illorum videtur nobis excusatio; qui dicunt, quod
 nostri temporis, quo non solum merita, sed etiam
 tempora defecerunt, non patiatur censuram antiquorum
 nonum manere. Siquidem c. fraternitatis, dist. 24. in
 præfata obiectio seu excusatio desumpta est. Pater
 Pape tribuitur. Itaque cum tantum duo Pontifices
 nominis fuerint, sequitur alterutrum illorum. Pos-
 terior verò è viuus decessit anno Dn. 590. Post
 annum multa à diuersis Pontificibus & concilio-
 dierunt decreta, & canones super ecclesiasticis
 nicatione & incontinentia, quibus satis abunde
 ternitatis, derogatum puto, quatenus fornicatione
 concubinariorum punitionem supra à nobis
 impediret. Aperti enim iuris est, posteriores
 cum & conciliorum constitutiones, ac canones, re-
 care, atque tollere priores contrarios, quamuis
 seu posterioribus non fiat mentio, quod ipsis
 præcedentes reuocentur. Quia non est verum
 Papa, vel concilium voluerit nouum decretum

*b n d. c. quia
 sancti. as. al-
 leg. l. si seruus.
 §. si fornarius.
 ff. ad l. Aquil.
 c. in c. multi. in
 fin. 2. q. 1.*

*d l. aut facta.
 in si. ff. de poe-
 nis. Pan. in c.
 eam nō. de pre-
 scrip.
 e c. fraternita-
 tis. dist. 24.*

*f c. 1. & ibi
 gloss. & d. de
 constitut. in 6.
 c. 1. de cogna-
 spir. c. vasa. de
 consec. dist. 1.
 gloss. nos. in c.
 Domino. dist.
 80.*

nam esse frustraneum : quod esset , nisi canones po-
steriores reuocarent , ac tollerent priores contrarios .
Etiam etiam civili vltatum est a , antiquiores leges ad
posteriores trahi : & semper quasi hoc legibus inesse
videtur oportet , vt ad eas quoque personas & ad eas res
pertineant , quae quandoque similes erunt . Imo & po-
steriores leges ad priores referuntur ; nisi contrariae sint b .
Quod autem Isidorus scribat c : Quotiescunque in ge-
nerali concilio discors sententia inuenitur , illius con-
cilio sententia magis teneatur , cuius antiquior , & po-
terior auctoritas : istud intelligendum est , de con-
cilio generalium : in quibus posteriores , semper
praesentant prioribus d . Veruntamen locorum , & per-
sonarum singularium consuetudinibus & statutis (cum
sunt facti , & in facto consistant) si sint rationabilia , nec
repeitae reuocentur , non censetur derogatum per con-
trarias nouiter editas e .

Et hoc de poenis concubinariorum , & fornicatorum di-
ximus sufficiat . In quas , ne qui deinceps incidant , consul-
tissimum fuerit , secundum D. Gregorium f , vt fornicatio
non solum , continentiae , ac pudicitiae virtute depellat :
sed etiam imperium abinentia , & humilitate refrenent : ani-
mum conarum cogitationum honestate vndique exor-
dent , exemplis sanctorum Patrum illam cingant : doctri-
nis & preceptis sacramentum scripturarum circundant ; fre-
quentes orationes Deo fundat ; operibus bonis & deu-
otionibus occupent : & dum carnalia suggeruntur , ad aliquid
superius libidinis non sit blandimentum , cogitationes
suarum dirigant ; oculos suos diligenter custodiant ; & ab
inmundis semper auertant . Quia qui libenter immunda
vident , statim carnem ad amata concupiscendo violenti-
ter mouent : quod libentius ac morosius illa cogitant ,
quasi carbonibus , turpes turpioribus motus
excitant . Semel species formae cordi per oculos illigata ,
non magis lactaminis manu soluitur . Ne ergo quaedam
in cogitatione versemus , prouidendum nobis
est , ne intueri non decet , quod non licet concupisci .
Et vitanda mens in cogitatione seruetur , a lasciuia
voluptatis suae deprimendi sunt oculi , quasi quidam

Ff raptores

a l. ideo ff. de legib.

b l. sed et ff. de legib.

c in epist. ad Massian. et in c. domino dist. 50. c. hoc ipsum §. in fine. 33.

d q. 2. d. glos. in d. c. domino.

e c. 1. et ibi glos. de constit. in 6.

f lib. 5. exposit. in 1. Reg. cap. 4. et lib. 6. cap. 1. et 2.

Aliud remedium contra fornicationis spiritum, et turpes cogitationes tradit Bernardus in tract. de interiori domo, cap. 20. quod saepe legitur et habetur supra hoc lib. c. 6.

a Greg. lib. 11. moral. c. 2. et 3. raptorem ad culpam. Nil autem sic ad eodendum de
b Greg. lib. 16. moral. ca. ult. inferiorum carnalium appetitum valet, quam vi
 quisque hoc quod viuum diligit, quale sit morum
 penitet.

*Clericorum sacro ordine initiatorum matrimonium con-
 trahentium pena. CAP. XII.*

ETSI supra satis demonstratum est, clericos
 initiatos matrimonium contrahere non potest
 men quia nunc in illam calamitatem deuenit
 vt non obstantibus sacris canonibus, multi sacerdotum
 diaconi vel subdiaconi matrimonium contraxerunt
 maiorem decretorum, & canonum contemptum
 rum quoque poenas olim à sanctis Patribus de
 commemorare non pigebit. Calixtus autem Papa
 ty presbyteris, diaconis, & subdiaconis matrimonium
 contrahere penitus interdixit, & contracta ab illis
 bere disiungi; & personas contrahentes ad penitenti-
 tiam redigi iuxta sacrorum canonum definitio-
 dicauit; propterea, quòd huiusmodi copulatio, que
 contra ecclesiasticam regulam constat esse contra
 matrimonium non sit. Alexander verò tertius
 modo huiusmodi matrimonia dissolui, verum
 illas, cum quibus contraxissent, abiurari voluit, ab
 erorum ordinum executione suspendi, nisi ad matri-
 rium ire vellent, & ibi condignam poenitentiam
 re. Innocentius secundus Papa decreuit; vt hi, qui
 ordine subdiaconatus, & supra uxores duxerint, be-
 cio, atque ecclesiastico beneficio careant. In concilio
 Neocæsariensi statutum est, quod presbyter, si uxorem
 duxerit, ab ordine deponi debeat; quod si fecerit
 fuerit, vel adulterium commiserit, extra ecclesiam
 ci, & ad poenitentiam inter laicos redigi oportet.
 Verum quia hi incontinentiam suam per
 tem parentum fere excusant, dicentes, quod ab illis
 sacrorum ordinum susceptionem coacti sint, vt ab
 eunte aetate blanditijs pelli, idcirco non malum
 inconueniens foret, vt in obseruationem redactum
 constitutio concilij Tolerani secundi, cuius sacra
 verba: De his, quos voluntas parentum à p

*c. c. presbyteris.
 dist. 27.*

*d. c. presbyte-
 ris. dist. 27. et
 c. ut lex conti-
 nentiae. 27. q. 1.*

*e. c. ex lora-
 rum, qui cler-
 vel voue. mat.
 cont. p. ff.
 f. c. decernimus
 dist. 28.*

*cap. 1. c. c.
 presbyter. dist.
 28.*

*Excusatio quo-
 rundam de sua
 incontinentia.*

*h. cap. 1. c. c.
 de his. dist. 28.*